

Drobci iz minulih časov

Na Jesenicah je zanimiva rast šolstva. Za začetek sta pomembni letnici 1814 in 1815. Takrat se je pričel pouk zasilne šole, ki je potekal v najetih prostorih. Pouk ni bil obvezen, starši so morali plačevati šolnino in skrbeti za kurjavo. Od leta 1825 je bila šola na Murovi v hiši Pri Janezku. Hiša še stoji. To je bila enorazrednica, ki se je razširila v dvorazrednico. Do leta 1848 je učenje potekalo tudi v cerkvi sv. Lenarta, enkrat do dvakrat tedensko z župnikom. Stalni upravitelj Jernej Bizjak in učitelj Janez Klobčič sta dalj časa iskala primerne prostore in skupaj delovala do selitve šole k Ahčinu (Pri Balohu, v hišo, ki je bila zgrajena leta 1891) in v Kosovo graščino, kjer je bila ljudska šola od 1883 do 1915. Kosova graščina je tako služila za šolo vsaj trideset let, čeprav ni bila zidana zanjo. Večje število otrok je bilo vzrok za ustanovitev trirazrednice.

Moj ded, Lovro Baloh, je bil dobrosrčen mož. Ko je slišal, da v Kosovi graščini primanjkuje šolskih prostorov, sta z ženo dala v uporabo najlepšo, največjo in najsvetlejšo sobo. V njej naj bi bil prvi hrastov parket na Jesenicah, po katerem še danes hodimo. V tej šolski sobi je potekal pouk do izgradnje nove šole leta 1914 (stavba današnje gimnazije).

Moj oče, Franc Baloh, je v Ljubljani leta 1920 dokončal Državno dvorazredno trgovsko šolo. Tja se je vpisal kot 16-letni fant, skupaj s Pavlom Klinarjem. Kasneje sta oba postala gostilničarja, oče na št. 27 na Jesenicah, Pavel pa na Plavžu. Zaradi obvladovanja raznolikega dela v gostilni, trgovini in na posestvu je ded svojega sina Franca poslal v trgovsko šolo že leta 1917, ko je najprej obiskoval pripravljalni razred, nato pa še prvi in drugi letnik. Njegovo zaključno spričevalo dokazuje, kateri so bili obvezni predmeti: verouk, slovenski (kot učni) jezik, srbo-hrvaški jezik, nemški jezik, trgovsko dopisje (slovensko), trgovsko dopisje (nemško), trgovsko računstvo, knjigovodstvo, vzorni kontor, nauk o trgovini in menicah, nauk o

Franc Baloh in Pavel Klinar v času šolanja v Ljubljani leta 1918 (last Adele Burnik)

javni upravi in sodstvu, zemljepisje, blagoznanstvo, lepopisje in tesnopisje. Leta 1924 je oče prevzel domačo trgovino z mešanim blagom, dve leti kasneje je kot lastnik žage na Mlinci pri Mojstrani pridobil obrtna dovoljenja za trgovino z lesom in za prevoze blaga s konji, leta 1933 pa še za samostojno gostilniško obrt.

V gostilni je bila posebna velika soba s kmečko pečjo navadno zasedena. V njej so se zbirali gostje iz različnih društev (motoristično, lovsko, gasilsko, obrtniško...), katerih član je bil tudi oče. Gostje pa so se radi zadrževali tudi zaradi časopisov (Slovenec, Jutro idr.). Omenjeno večjo sobo je vedno radi volje brezplačno oddajal na razpolago raznim tečajem, pogosto priljubljenim šiviljskim tečajem za delo s šivalnimi stroji znamke Singer in Pfaff. Tu je mene in sestro Zorico g. Rado Kleč učil igrati na klavirsko harmoniko.

Pri petih letih (leta 1935) sem obiskovala vrtec v Kosovi graščini. Med obema vojnama so bili v graščini še različni uradi, zapor in stanovanja. Tam je bil tudi dom požrtvovalnega gasilca Roglja. Po njegovem sinu, partizanu Mirku, je prej Cerkevna ulica od Kosove

*Šiviljski tečaj "Singer" pri Balohu leta 1936
(last Adele Burnik)*

*Otroci iz vrtca v Kosovi graščini na sprehodu v
Milanovem logu leta 1935 (last Adele Burnik)*

gručine do cerkve sv. Lenarta dobila ime Ulica Mirka Roglja. Z vzgojiteljico smo se velikokrat sprehajali v bližnjem Milanovem logu. Mimo hotela Pošta in čez železniške tire preko Šrajevca mostu smo prišli po potki na lep travnik z drevesi, ki se je končal ob prodnatem bregu in nizki vodi reke Save. V Milanovem logu je bilo priljubljeno sprehajališče Jeseničanov. Ob Savi pa je bilo tudi perišče.

Takrat sta bila na Jesenicah še delavski vrtec Pri Jelenu in vrtec v Krekovem domu (stavba gledališča), ki so ga vodile nune.

Leta 1934 je bil v atentatu v Marseillu ubit jugoslovanski kralj Aleksander Karadorđević. 18. 10. 1936 mu je bil pred osnovno šolo (stavba gimnazije) slovesno odkrit spomenik, njegov doprnski kip z napisom *Nj. Vel. kralju Aleksandru I. ujedinitelju 11. 10. 1936*. Ko smo učenke prvega razreda hodile mimo spomenika, nam je bilo rečeno, da naj se ob mimohodu pred spomenikom rahlo poklonimo.

Leta 1937, ko sem imela sedem let, je upravitelj šole, g. Pibovec, organiziral počitnice na Uskovnici. Tam nas je obiskal oziroma kontroliral naše počitnikovanje nadzornik šol za Slovenijo in nas fotografiral.

Med letoma 1941 in 1945 je bila naša družina (poleg mene še ata, mama, sestra Zorica in stric Lojz) izseljena v Ivanjico. Nastanili so nas v sobico hotela Spasović, ki je ostala naše domovanje ves vojni čas. V Srbiji sem obiskovala Državno meščansko šolo in leta 1944 opravila malo maturo. Ker je bilo tam že jeseni 1944 osvobojeno ozemlje, so nam takoj dodali v program učenje ruskega jezika in latinščine. Lastnik hotela je imel veliko knjižnico. Ker ni bilo dosti drugega početi, sem v tistih letih prebrala vse njegove knjige. Najmanj trikrat sem prebrala Tolstojev roman *Vojna in mir*. V prostem času pa smo igrali tudi šah, dekleta pa smo »štrikale« (pletle). V šoli sem bila, kljub novi pisavi, cirilici, zelo uspešna. Vse predmete sem imela ocenjene z odlično oceno, le verouk je bil ocenjen prav dobro.

Po vrnitvi domov sem se vpisala v jeseniško gimnazijo

Adela Burnik z mamo in mlajšo sestro Zorico v Ivanjici leta 1942 (last Adele Burnik)

in jo dokončala s prvo generacijo leta 1949. Takrat nas je bilo 37 dijakov, ki smo opravili maturo. Najbolj mi je ostalo v spominu, da smo pomladi leta 1949 s pomočjo profesorja Jožeta Tomažiča naštudirali igro Matura in jo kar šestkrat zaigrali. Pot nas je zapeljala celo na Pokljuko, kjer smo jo na improviziranem odru predstavili prostovoljcem, ki so urejali gozd. Vsa leta je bil naš razrednik profesor Dušan Čop, ki se je vedno udeleževal naših kasnejših rednih srečanj, ki smo jih sprva organizirali na vsakih pet let, potem pa že vsako leto. Na lanski, 66. obletnici, sem se srečala še z mnogimi. Spet smo si prisrčno segli v roke Polde Oblak, Mika Jagodic, Slavica Rihtaršič, Darko Lenardič, Miha Cenc, Ančka Kus, Jože Jensterle, Marjan Debelak in Kristl Ogris ter naš profesor slovenščine Mirko Mahnič. Na letošnji 67. obletnici mature se nas je ponovno zbralo 10, a prvič brez prisotnosti katerega od profesorjev.

Generacija prvih jeseniških maturantov ob srečanju leta 2016.

(last Adele Burnik)